

ду, если друга слабше, так само слабше продукцін одного краю, если спинить ся продукція другого краю. Зносини окремішних країв стають чимраз тісніші мимо всіляких переминаючих перепон, мимо воєн і народньої ворожнечі, бо інтереси матеріальні, найсильніші з усіх, є тут найважнішим чинником. Кожда нова залізниця, кожде уліпшене средств комуїкаційних, кождий винахід і кожде уліпшене в процесі продукційнім, спричиняють низші ціни товарів і ще дужше стісняють сі звязи. Улекшена комуїкація між дуже далекими краями є новим і дуже важним огнивом в ланцусі відносин. Могутніми підоймами є також еміґрація і кольонїзація. Один нарід учить ся від другого, один силкуєть ся переґнати другого в конкуреційній боротьбі. Попри обміну творів матеріальних відбуваєть ся обміна творів духа, так в ориґіналі як і в перекладах. Мілїони людей мусять доконче вчити ся чужих мов, а фактом є, що, незалежно від матеріальних користий, нічо не починаєть ся більше до усуєня антипатії між народами як знанє мови і літератури інших народів.

Наслідком сего процесу зближуваня ся на ґрунті міжнароднім є се, що суспільні уряджеия ріжних народів стають чимраз більше до себе подібні. У найбільш розвинених цивілізованих народів ся подібність є вже так великою, що вистарчить пізнати економічну будівлю одного народа, щоби знати нарис економічної будівлі всіх других народів, що стоять на тій самій уровени поступу. Стрічаємо тут майже те саме, що й в природі, де у звірят одної породи будова кістяка є однаковою; а з поодиноких частий такого кістяка можна догадати ся